

-ความสัมพันธ์ล้านช้างไตเวียดปี ค.ศ. 1353 -1470 Relationships of the Lanxang Kingdom and the Daiviet Kingdom during 1353-1470 A.D.

สุธิดา ตันเลิศ¹ และ อนันท์ธนา เมธานนท์²

Sutida Tonlerd and Ananthana Methanon

Received: November 8, 2021/ Revised: April 27, 2022/ Accepted: May 6, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไตเวียด ระหว่าง ค.ศ. 1353 -1470 โดยศึกษาวิเคราะห์จากหลักฐานเอกสารประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องที่ผลิตขึ้นใน 4 ช่วงเวลา คือ 1) สมัยก่อนอาณาจักรลาว ก่อน ค.ศ. 1893 2) สมัยอาณาจักรลาว (ค.ศ. 1893 - 1953) 3) สมัยพระราชอาณาจักรลาว (1954 - 1975) 4) สมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือ ตั้งแต่ วันที่ ธันวาคม ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาระบบความสัมพันธ์พิเศษแบบรอบด้านของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่ได้รับอิทธิพลมาจากการติดต่อระหว่างสองรัฐในช่วง ค.ศ. 1353-1470 และเพื่อวิเคราะห์การตีตราฐานะของลาวที่ด้อยกว่าเวียดนามในช่วงร่วมสมัย การศึกษานี้พบว่าความสัมพันธ์ล้านช้าง-ไตเวียดระหว่าง ค.ศ. 1353 -1470 มี 3 ลักษณะ คือ หนึ่ง ความสัมพันธ์แบบเครือญาติตามตำนานขุนบรมราชาธิราช สอง ความสัมพันธ์ในฐานะเป็นพันธมิตรทางการเมืองและเศรษฐกิจสมัยเจ้าฟ้าจ๋มถึงสมัยเจ้าล้านคำแดง ซึ่งสองอาณาจักรมีฐานะที่เท่าเทียมกันตามปรากฏในเอกสารจีน และลักษณะที่สามคือ

---

¹ อาจารย์ หลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University), Email: sutida.t@ubu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรประวัติศาสตร์และการจัดการมรดกวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University), Email: ananthana.m@ubu.ac.th

ความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งแข่งขัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายแดนตะวันออกเฉียงเหนือของอาณาจักรล้านช้าง

คำสำคัญ: อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรไต่เวียด ความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรประวัติศาสตร์ลุ่มแม่น้ำโขง คริสต์ศตวรรษที่ 14-15

Abstract

This article is a study of the relations between the Lan Xang Kingdom and Dai Vietnam from 1353 to 1470 A.D. by analyzing details from the related historical sources generated in four periods: 1) the Pre-colonial Period (pre-1893), 2) the Colonial Era (1894-1954,) 3) the Kingdom of Laos Period (1954-1975), and 4) the People's Democratic Republic Period (post- 2nd December 1975). This research aimed to study the kaleidoscopic variety of perspectives of the complete array of special relationships between the Lao People's Democratic Republic and the Socialist Republic of Vietnam and the influences by the contacts between the two kingdoms between 1353 and 1470 A.D. The article also analyzed if there were any critiques toward the tendency of stereotyping contemporary Laos as being inferior to Vietnam. The analyses revealed three characteristics of the Lan Xang - Daiviet relations. Firstly, the kinship system, as seen in the Khunborom Rachathirat legends. Secondly, the political-economic alliance during the period stretching from the Chao Fa Ngum to the Chaolankhamdeang reigns, which reflected the egalitarian status of the two kingdoms as documented in Chinese historical sources. Thirdly, contentious powers along the Northeast frontiers of Lanxang.

Keywords: Lanxang Kingdom, Daiviet Kingdom, the relationship between the Kingdoms, History of the Mekong during 14th-15th centuries

บทนำ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้าง³และอาณาจักรไต่เวียด⁴ ระหว่างกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 - ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออธิบายรูปแบบ “ความสัมพันธ์พิเศษรอบด้าน” ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่มีรากฐานมาจากรูปแบบความสัมพันธ์ของรัฐจารีตล้านช้างกับรัฐไต่เวียด ที่ส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมัยใหม่ (Tonlerd, 1998) รัฐจารีต หมายถึง ศูนย์อำนาจที่ดำรงอยู่ภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมแบบท้องถิ่น โดยไม่มีอิทธิพลทางแนวคิดการเมืองแบบตะวันตก ในกรณีศึกษาี้ครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 1353-1713 (กลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 - ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18) คณะผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของระบบอุปถัมภ์ (patron and clients or patronage system) เพื่อจัดแบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐจารีตล้านช้างกับเพื่อนบ้านในสมัยจารีตซึ่งอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1353-1893 ไว้ 3 ประเด็น กล่าวคือ

ประเด็นที่ 1 ด้านการเมือง แนวคิดระบบอุปถัมภ์ ใช้วิเคราะห์ล้านช้างติดต่อกับรัฐเพื่อนบ้านใน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ระบบบรรณาการ ล้านช้างมีจุดรุ่งเรืองสูงสุดในรัชสมัยของเจ้าฟ้าจ๋ม⁵ พระองค์รวบรวมอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่น เพราะราชสำนัก

³ ประเทศลาวมีชื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 4 ยุค อาณาจักรล้านช้าง (ค.ศ. 1353-1893) แคว้นลาวแห่งอินโดจีนฝรั่งเศส อินโดจีน (ค.ศ. 1893-1953) พระราชอาณาจักรลาว ค.ศ. 1953-2 ธันวาคม 1975) และสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา

⁴ ประเทศเวียดนามมีชื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 6 ยุค 1) สมัยก่อนประวัติศาสตร์ 2) สมัยรัฐโบราณ (500-111 ปีก่อน ค.ศ. 3) สมัยตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน (111 ปีก่อน ค.ศ. - ค.ศ. 938) 4) สมัยราชวงศ์ (ค.ศ. 938-1857) ประกอบด้วยราชวงศ์ Ngo (ค.ศ. 393-967) ราชวงศ์ Dinh (ค.ศ. 968-1008) ราชวงศ์ Ly (ค.ศ. 1009-1224) ราชวงศ์ Tran (ค.ศ. 1225-1399) ราชวงศ์ Ho (ค.ศ. 1400-1427) ราชวงศ์ Le (ค.ศ. 1428-1789) ราชวงศ์เหงียน (ค.ศ. 1802-1945) 5) สมัยอาณานิคมฝรั่งเศส (ค.ศ. 1858-1954) 6) สมัยสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 1976 เป็นต้นมา) มีข้อสังเกตว่า นักคิดบางกลุ่มเสนอว่าไต่เวียดคือช่วงเวลา ค.ศ. 968-1945 โดยจักรพรรดิองค์แรกของราชวงศ์เหงียนเปลี่ยนชื่อจากไต่เวียดมาเป็นเวียดนาม

⁵ ภาษาลาวสะกดเจ้าฟ้าจ๋ม ผู้วิจัยใช้คำเรียก เจ้าฟ้าจ๋ม ยกเว้นการอ้างอิงจากเอกสารต้นฉบับจะคงสำนวนเดิมตามเอกสารต้นฉบับเมื่ออ้างอิงในเนื้อหา

กัมพูชา หรือเขมร หรือชะแมร์⁶ ได้ให้ความช่วยเหลือพระองค์ บรรดารัฐเพื่อนบ้าน จัดส่งบรรณาการไปยังราชสำนักหลวงพระบาง (Le Boulanger, 1931: 43; Stuart-Fox, 1997:9-11; Lorrillard, 2001: 19-33) กลุ่มที่ 2 การถ่วงดุลอำนาจ อาทิ การเมืองแบบสองฝ่ายฟ้า (De Xiengkhouang, 1950: 2; Vongkotlattana, 1952: 3) และกลุ่มที่ 3 การแต่งงาน (Le Boulanger, 1931: 43)

ช่วง ค.ศ. 1353-1470 การเติบโตของรัฐจารีตล้านช้าง หลวงพระบาง กับไต่เวียดยังสะท้อนโครงสร้างระบบการเมืองบริเวณลุ่มน้ำโขง คือ การเป็นรัฐบรรณาการของจีน⁷ ช่วง ค.ศ. 1353-1470 ราชวงศ์จิ้นยังคงขยายอิทธิพลในพื้นที่ตอนบนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือตอนใต้ของจีน ทั้งยังสนับสนุนแนวคิดการเคลื่อนย้ายของคนที่พูดภาษาไท-กะไดจากเตียนเบียนฟูมายังหลวงพระบาง ความสัมพันธ์ของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไต่เวียดยังเชื่อมโยงการติดต่อของหลวงพระบางกับไต่เวียดที่สัมพันธ์กับพื้นที่เมืองเชียงขวาง นักประวัติศาสตร์ไทยวิเคราะห์ฐานะของล้านช้างสมัยอยู่ภายใต้การปกครองของสยามว่าเป็น “ล้านช้างเป็นเมืองสามฝ่ายฟ้า” หมายถึง รัฐที่ส่งบรรณาการให้แก่ทั้งราชสำนักสยาม เวียดนาม และจีน แต่สมัยเจ้าสามแสนไท ครองราชย์ ค.ศ. 1372-1416 ถึง เจ้าล้านคำแดงครองราชย์ ค.ศ. 1416-1428 ราชสำนักจิ้นบันทึกความขัดแย้งของจีนกับไต่เวียดที่พาดพิงถึงล้านช้าง (Wade, 2005) ดังนั้น การตีตราว่าลาวด้อยกว่าเวียดนาม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งต้องได้รับการศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป

⁶ ประเทศกัมพูชามีชื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 7 ยุค กล่าวคือ อาณาจักรฟูนัน อาณาจักรเจนละ อาณาจักรเขมรก่อนสมัยพระนคร อาณาจักรเขมรสมัยพระนคร อาณานิคมอินโดจีนแห่งฝรั่งเศส สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยกัมพูชา ราชอาณาจักรกัมพูชา

⁷ ประเทศจีนมีชื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็น 3 ยุค กล่าวคือ ยุคโบราณ ประกอบด้วย ราชวงศ์เสี่ย (2070-1600 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ราชวงศ์ซาง (1600-1046 ปีก่อนคริสต์ศักราช) และราชวงศ์โจว (146-256 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ยุคจักรวรรดิประกอบด้วย ราชวงศ์ฉิน (221-207 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ราชวงศ์ฮั่น (221ปีก่อน ค.ศ.-ค.ศ. 202) สมัย 3 อาณาจักร (ค.ศ. 220-280) ราชวงศ์จิ้น (ค.ศ. 266-420) สมัย 16 ราชวงศ์ (ค.ศ. 266-420) ประกอบด้วย ราชวงศ์เหนือและราชวงศ์ใต้ (ค.ศ. 420-589) ราชวงศ์สุย (ค.ศ. 581-618) ราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907) สมัย 5 ราชวงศ์ 10 อาณาจักร (ค.ศ. 907-979) ได้แก่ ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960-1279) ราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1271-1368) ราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1644) ราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1912) และยุคใหม่ จีนคณะชาติ (ค.ศ. 1912-1949) สาธารณรัฐประชาชนจีน 1 ตุลาคม 1949 เป็นต้นมา

งานศึกษาของ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (Mettariganon, 2019:60) วิเคราะห์ปรากฏการณ์ระหว่าง ค.ศ. 1353-1470 จาก เอกสารชั้นรองของสยาม Phongsawadanyuan (2017: 146 cited in Mettariganond, 2019: 60) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า จักรพรรดิไต่เวียดมีธรรมเนียมการขยายอำนาจมายังพื้นที่ตะวันตกเฉียงเหนือกลุ่มคนที่ลาวกาวในเขตตรอกเขา ลำธาร สมัยเจ้าฟ้าจุ่มคือผู้นำที่เก่งกล้า สามารถสะกัดการรุกคืบของจักรพรรดิไต่เวียดเข้ามายังดินแดนหลวงพระบาง ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอของดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ มีข้อสังเกตว่า ประเด็นระบบการเมืองของกลุ่มน้ำโขงสมัยจารีตยึดโยงกับระบบเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ของกลุ่มคนที่พูดภาษาไท-กะไตในอาณาเขตอานามหรือไต่เวียด

ประเด็นที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ ดินแดนล้านช้างตั้งอยู่ตอนในภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ สมัยจารีต กษัตริย์ล้านช้างจัดส่งสินค้าของป่า เช่น กระจวาน นอแรด ช้าง และแรงงานทาส ให้แก่รัฐที่เข้มแข็งกว่า ล้านช้างไม่ได้โดดเดี่ยวจากรัฐภายนอก แต่เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าสายแพรไหม (Mazuhara, 2003) อย่างไรก็ตาม มีเป็นประเด็นใหม่ว่าด้วย ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 จักรพรรดิเลเหล่ยขยายอำนาจมายังพื้นที่ชายแดนตะวันตกเฉียงเหนือของไต่เวียดเพื่อควบคุมเส้นทางการค้า (Li, 2010)

ประเด็นที่ 3 ด้านสังคม ล้านช้างเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายด้านสังคมวัฒนธรรมกับผู้คน ดังนั้น รัฐเพื่อนบ้าน ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นตัวละครหลักในการสร้างประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของลาว รว คริสต์ศตวรรษที่ 15 เลเหล่ย แม่ทัพในพื้นที่แงอานหลบหนีกองทัพราชวงศ์หมิงเข้ามาในอาณาจักรล้านช้าง หลบภัยในพื้นที่รอยต่อชายแดนล้านช้าง-ไต่เวียดถิ่นอาศัยของผู้คนที่หลากหลายชาติพันธุ์ อาทิ เชียงขวาง หรือเมืองพน⁸

ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (Mettariganon, 2019) อธิบายการแบ่งเขตแดนของอานามกับล้านช้างสมัยเจ้าฟ้าจุ่มแสดงให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งมีลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่มีลักษณะเฉพาะของคนสองกลุ่ม ผู้วิจัยมีความเห็น

⁸ หรือ เชียงขวาง หรือเอกสารจีนกับเวียดนามเรียก เงินินญ หรือโป่นมาน (Bón Man) หรือเงินินญ หรือตรันนินท์ (Trán Ninh) ผู้วิจัยใช้คำเรียก เชียงขวาง ยกเว้นการอ้างอิงจากเอกสารต้นฉบับจะคงสำนวนเดิมตามเอกสารต้นฉบับเมื่ออ้างอิงในเนื้อหา

เพิ่มเติมว่า ศูนย์อำนาจหลวงพระบางกับไตเวียดมีประสบการณ์ด้านการติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่รอยต่อชายแดนมาอย่างยาวนาน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาพันธมิตรด้านเศรษฐกิจและการเมืองสมัยอาณานิคมและสมัยหลังอาณานิคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขบวนการสังคมนิยมลาวและเวียดนามที่ก่อตั้งกองกำลังติดอาวุธในสงครามต่อสู้เพื่อเอกราชในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์

นอกจากนี้ ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ (Mettariganon, 2019) ยังสรุปว่า ความสัมพันธ์ของล้านช้างกับไตเวียด ช่วง ค.ศ. 1353-1975 สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ระยะเวลาที่หนึ่ง ค.ศ. 1353-1893 จากการวิเคราะห์เอกสารโบราณลาวและเวียดนาม Mettariganond (2019) สรุปข้อสังเกตไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ตำนานขุนบรมราชาธิราช แบ่งโอรสคนที่ 1 ไปปกครองหลวงพระบาง คนที่ 3 ไปปกครองเมืองแก้ว (เวียดนาม) แต่ตำนานขุนบรมราชาธิราชฉบับพระวิสุทธราชาเจ้าไม่ระบุเนื้อหาดังกล่าว เนื้อความเหล่านี้ปรากฏใน Phonsawadan Lanxang (1914) และ Phonsawadan Luangprabang (1918) 2) การแบ่งเขตแดนระหว่างล้านช้างกับไตเวียด ไม่ปรากฏในเอกสารเวียดนาม 3) สงครามความขัดแย้งลาว-เวียดนามในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 ในที่นี้ ผู้วิจัยยังไม่กล่าวถึงโดยละเอียดในบทความนี้ และ 4) เจ้าชายล้านช้างลี้ภัยทางการเมืองไปยังเวียดนามและจักรพรรดิเวียดนามได้ให้ความช่วยเหลือ ในช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นสมัยใหม่ ค.ศ. 1893-1975 โดยภาพรวมแล้ว ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของกองอาสาสมัครเวียดนามที่เข้ามาช่วยเหลือขบวนการปฏิวัติสังคมนิยมลาวช่วง ค.ศ. 1930-1975 (Mettariganon, 2019)

จากข้อสังเกตข้างต้น บทความนี้วิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์พิเศษแบบรอบด้านของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามซึ่งสืบเนื่องมาจากรัฐโบราณทั้งสองว่ามีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ลักษณะตีตราสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบันอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

งานศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสารประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ความสัมพันธ์ล้านช้าง-ไตเวียด ช่วง ค.ศ. 1353 -1470 เริ่มขอบเขตการศึกษาด้วยการ

วิเคราะห์ปีสถาปนาอาณาจักรล้านช้าง ค.ศ. 1353 สิ้นสุดปี ค.ศ. 1470 เมื่อราชวงศ์เลบุกโจมตีอาณาจักรจามปา เหตุการณ์ ค.ศ. 1353-1470 ในประวัติศาสตร์ล้านช้างคือช่วงเวลาตั้งแต่รัชกาลเจ้าฟ้ารุ่ง ครองราชย์ช่วง ค.ศ. 1353- ค.ศ. 1373 ซึ่งถือเป็นปฐมกษัตริย์ผู้ก่อตั้งอาณาจักรล้านช้าง จนถึงรัชกาลเจ้าไชยจักรพรรดิแผ่นดินแก้ว ครองราชย์ช่วง ค.ศ. 1438- ค.ศ. 1479 (Marthieu, 1959: 34-35) ขณะที่ในอาณาจักรโคเวียดเป็นช่วงเวลาใต้การปกครองของราชวงศ์เจิ่น (Trần) (ค.ศ. 1225-1400, 1407 - 1413) ราชวงศ์โห่ (Hô) (ค.ศ. 1400-1407) และ ราชวงศ์เล (Lê) (ค.ศ. 1428-1789) (Nguyen, 2014) มีขั้นตอนการศึกษา 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เอกสารชั้นต้น กลุ่มเอกสารชั้นรอง และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ฉบับภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเวียดนาม ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส เอกสารผลิตขึ้น 4 ช่วงเวลาด้วยกัน

สมัยก่อนอาณานิคม หรือสมัยอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรโคเวียด เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารหมิงสี่อู่ ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของ Geoff Wade (2005) เอกสารชั้นรอง เอกสารชั้นรองพงศาวดารเวียดนาม 2 ฉบับ (Khâm Định Việt Sử Thông Giám Cương 2 vols., 1998⁹; Đại Việt sử ký toàn thư vol.I, 1998)¹⁰

สมัยอาณานิคม ส่วนใหญ่เอกสารจัดอยู่ในกลุ่มเอกสารชั้นรอง เช่น The Phongsawadan Lanxang (1914) The Phongsawadan Luang Prabang (1918)

⁹ ภาษาเวียดนาม ตายเหวียดสี่อู่ที่ว่านทือ (Đại Việt sử ký toàn thư) (พงศาวดารมหาอาณาจักรเวียด ฉบับสมบูรณ์) พงศาวดารฉบับราชสำนัก ประมวลครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 13 โดยเลวันฮิว (Lê Văn Hưu) เรียบเรียงเนื้อหาเพิ่มเติมในคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดย ฟานฟูเตียน (Phan Phu Tiên) โง่สี่เลียน (Ngô Sĩ Liên) และ ผ่ามงจือ (Phạm Công Trứ) เรียบเรียงเนื้อหาเพิ่มเติมในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เนื้อหาลำดับตามสมัยของผู้ปกครอง เริ่มตั้งแต่สมัยตำนานจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ผู้วิจัยเลือกใช้ฉบับที่พิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Nhà xuất bản Khoa Học Xã Hội พิมพ์ใน ค.ศ. 1998

¹⁰ เค็มติญเหวียดสี่อู่ทงซำมเกื่องหมุก (Khâm định Việt sử Thông giám cương mục) (สารานุกรมประวัติศาสตร์เวียด ฉบับประมวลตามพระราชโองการ) พงศาวดารรูปแบบสารานุกรม ประมวลขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1884) สมัยราชวงศ์เหงวียน (ค.ศ.1802 – 1945) โดยคณะขุนนางราชสำนัก เนื้อหาลำดับเหตุการณ์ตามสมัยของผู้ปกครองตั้งแต่สมัยตำนานจนถึงสิ้นสุตราราชวงศ์เล (ค.ศ. 1788) ผู้วิจัยเลือกใช้ฉบับที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Nhà xuất bản Giáo Dục ค.ศ. 1998

ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ The Phongsawadan Cahbhab Kanjanapisek Vol. 9 (2002) ในการเทียบเคียงกับสองฉบับข้างต้น แต่ใช้ Histoire du Laos Française (Le Boulanger, 1931) เข้าสู่ขบวนการศึกษาวิเคราะห์

สมัยพระราชอาณาจักรลาว ศึกษาหนังสือประวัติศาสตร์ลาว 2 เล่ม ของ Sila Viravong (1964) และ Jumsai Na Ayuthaya (1967) สมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาประกอบด้วย งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ และฐานข้อมูลออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือประวัติศาสตร์ลาวสมัยดึกดำบรรพ์ถึงปัจจุบัน (Phommachan et al. , 2000)

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัย แบ่งเป็นประเด็นศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ เครือญาติตามตำนานขุนบรมราชาธิราช การแบ่งเขตแดน รัฐบรรณาการของจีน และความขัดแย้งในพื้นที่เชียงขวาง

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ล้านช้าง-ไตเวียด ช่วง ค.ศ. 1353 -1470 จากกรณีวิเคราะห์ พบประเด็นสำคัญมี 3 ลักษณะสำคัญ คือ ความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติร่วมเผ่าพันธุ์ ความสัมพันธ์ในฐานะเป็นพันธมิตรทางการเมือง และความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งแข่งขันระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไตเวียดระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14-15 ถือได้ว่าส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของดินแดนด้านตะวันออกของภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยเขียนผลการศึกษาวิเคราะห์โดยการพรรณนาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย และรูปเล่มวิจัย นอกจากนี้ ยังมี การนำเสนอภาคบรรยายแบบปากเปล่าด้วย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ความสัมพันธ์ล้านช้างกับไตเวียด ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจด้วยกัน 3 ประเด็น ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ในฐานะเครือญาติร่วมเผ่าพันธุ์ จากตำนานขุนบรมราชาธิราช ความสัมพันธ์ในฐานะเป็นพันธมิตรทางการเมืองและเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์เชิงขัดแย้งแข่งขันระหว่างสองอาณาจักร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ในฐานะเครือญาติร่วมเผ่าพันธุ์จากตำนานขุนบรมราชาทிரาช

ความสัมพันธ์ของล้านช้างกับไตเวียดปรากฏในเนื้อหาเอกสารโบราณลาวคือ ตำนานขุนบรมราชาทிரาช แม้ว่าต้นฉบับตำนานขุนบรมราชาทிரาชจะไม่ปรากฏ แต่ก็มี การเขียนตำนานนี้ขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยพระเจ้าวิสุลราช (ค.ศ. 1502-1520) และเหลือเป็นหลักฐานลายลักษณ์ที่ถือได้ว่าเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ล้านช้างเล่มแรก กล่าวถึงบรรพชนคนล้านช้าง หมายถึงกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท-กะไต แบ่งลูกชาย 7 คนไปปกครองดินแดน 7 แห่ง กล่าวคือ เมืองขวา เมืองหนองแส เมืองอโยชยา เมือง โยนก เมืองปะกัน เมืองคำเกิด เมืองพวน

ในสมัยอาณานิคม (ค.ศ. 1893-1954) รัฐบาลสยาม กับรัฐบาลฝรั่งเศส ชำระ ใหม่เนื้อหาตำนานขุนบรมราชาทிரาช (The Phongsawadan Lanxang, 1914: 9-14; Le Boulanger, 1931: 31-32) ทั้งสองฉบับมีเนื้อความที่ตรงกันว่าด้วยกันจัดแบ่งโอรส ไปปกครองเมือง “ขุนลอ โอรสองค์แรกไปปกครองเมืองขวา... สามจุสงไปปกครองเมือง ปะกัน” The Phongsawadan Lanxang (1914: 14) ชำระหลังรัฐบาลสยามสูญเสียฝั่ง ซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส 11 ปี

ส่วนงานเขียนของ Le Boulanger (1931: 31-32) ตีพิมพ์เผยแพร่ภาย หลังจากที่ฝรั่งเศสปกครองลาวได้ 38 ปี อ้างถึงอาณาเขตของอาณาจักรล้านช้างตาม ตำนานขุนบรมราชาทிரาช เพื่อเอื้อต่อการอ้างความชอบธรรมของฝรั่งเศสในการ ปกครองลาว และรองรับการเติบโตของรัฐชาติแบบใหม่ให้แก่ลาว สรุปใจความได้ว่า ลำดับที่ 1 ขุนลอปกครองล้านช้างฮ่มขาว ลำดับที่ 2 เจ็ดเจืองปกครองเมืองพวน (ที่ราบ สูงเชียงขวางและที่ราบลุ่มน้ำเจียบ ถึง บอริคัน) ลำดับที่ 3 ยี่ผานปกครองเมืองฮ่อ (สิบ สองพันนา, ดินแดนแม่น้ำ สิบสองพัน) ลำดับที่ 4 จุสงปกครองเมืองปะกัน (ประเทศ ไทยในที่สูงตั้งเกีย แม่น้ำดำ) ลำดับที่ 5 สายาพงครองเมืองนีออน (เชียงใหม่หรือล้านนา) ลำดับที่ 6 คำอินครองเมืองละโว้ (สยาม หรือล้านเพี้ยะ) ลำดับที่ 7 ลกพูนครองเมือง หงสาวดี (เมืองพุกาม และเมืองปะกัน)

หลังสมัยอาณานิคม (ค.ศ. 1954- 1975) รัฐบาลพระราชอาณาจักรลาวให้ Viravong (1964: 24) เรียบเรียงประวัติศาสตร์ลาวให้ข้อมูลที่ตรงกับ (The Phongsawadan Lanxang, 1914: 9-14) ที่ตอกย้ำสายสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติกับ เวียดนาม

มีข้อสังเกตว่า ตำราประวัติศาสตร์ฉบับมาตรฐานสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ตัดเชื้อสายสัมพันธ์ของขุนบรมราชาที่ราชที่เป็นเครือญาติกับอานาม Nouxey Phommachan et al ได้ตีความเขตปกครองของจุงสูงใหม่ การเปลี่ยนเนื้อหาให้โอรสลำดับที่ 3 ไปปกครองเมืองพิมาย ไม่ใช่เมืองอานามตามที่ระบุไว้ในหลักฐานประเภทตำนานก่อนหน้า ดังเนื้อหาว่า โดยอ้างอิงมาจากรานานิพนธ์คุษฎีบัณฑิตของ Souneth Photisane (1996: 142 cited in Phommachan et al, 2000: 40) ความว่า “สามจุงสูงไปปกครองเมืองนครจุลมนิพรหมทัต (พิมาย)” (Photisane, 1996: 142 cited from Phommachan et al, 2000: 40)

Mettariganond (2019) ได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงชื่อโอรสกับเมืองที่ปกครองสมัยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นความพยายามของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการใช้อดีตรองรับการปรับปรุงความสัมพันธ์ของสองประเทศ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว นอกจากนี้ Li (2010: 83-103) อธิบายชาวเวียดกับลาวอาจมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติมาแต่ดั้งเดิม ว่า “สมัยราชวงศ์หลี ที่ปกครองเวียดนามในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 11-13 มีการส่งองค์หญิงไปสมรสกับเจ้าพื้นเมืองชาวไทและจ้วงหรือหน่งหรือหนง ในพื้นที่ชายแดนจีนด้านมณฑลกว๋างสีและยูนนาน”

ความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติของชาวอานามหรือเวียดนามในพื้นที่เดียนเบียนฟูกับชาวล้านช้างตามตำนานขุนบรมราชาที่ราชอยู่ในชุดองค์ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ซึ่งคนสองกลุ่มจัดอยู่ในกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท-กะไดด้วยกัน แต่หาใช่เครือญาติทางสายโลหิต แต่เป็นเครือญาติทางภาษา ในขณะที่ ชาวเวียดนามเป็นกลุ่มคนดั้งเดิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติก

อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องการสร้างประเทศไปสู่ระบบสังคมนิยมที่อยู่บนเงื่อนไขของเหตุผล หลักการทางวิทยาศาสตร์ แต่ยังคงเปิดพื้นที่ให้ชาวลาวส่วนใหญ่เชื่อถือในตำนานขุนบรมราชาที่ราช จึงนำไปสู่ประเด็นการศึกษาและวิเคราะห์เรื่องแนวคิดการสร้างชาติกับชาตินิยมลาวในลำดับต่อไป

เครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองและเศรษฐกิจ

เครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง ระหว่างล้านช้างกับไตเวียด สะท้อนถึงความเท่าเทียมทางการเมืองอาศัยข้อมูลการแบ่งอาณาเขตอย่างสันติกับการจัดส่งบรรณาการ สมัยเจ้าฟ้าจ๋มซึ่งตรงกับข้อเสนอของ Mettariganond (2019: 63-72) ตามชุดข้อมูลหลักฐานที่กล่าวถึงรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองกับเศรษฐกิจของล้านช้าง ปรากฏในเอกสารที่ศึกษา 4 ช่วงเวลา

ในพงศาวดารเวียดนามมีอธิบายประวัติความเป็นมาของ “หลาวกวา” อาจารย์เขตแดนของสองอาณาจักร ในเอกสาร Khâm Định Việt Sử Thông Giám Cương Mục vol. I (1998: 683 – 684) ว่า

...เป็นเผ่าหมาน เดิมคือ กวาซา อาณาเขตด้านตะวันออกติดต่อกับ ไตเวียด ด้านตะวันตกติดต่อกับปาไปซีฟู ทิศเหนือติดต่อกับเซอหลี่หรือเซียง รุ่ง สมัยจักรพรรดิหย่งเล่อแห่งราชวงศ์หมิง ได้ตั้งเป็นสำนักปกครอง ชายแดนของจักรวรรดิหมิง หรือ เซวียนเว่ยซื่อ ในสมัยราชวงศ์เหมงเวียน เรียกว่า อาณาจักรนามเจื่อง

เครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองสะท้อนการแบ่งเขตแดนอย่างสันติสมัยเจ้าฟ้าจ๋ม ปรากฏในเอกสารสมัยอาณาจักรม The Phongsawadan Lanxang (1914: 13) ดังนี้ “กัตุจุงเส่า เอ็นสั่ง ว่า ปูเยอ แมน บ่อนบ้าน บุริจักจากไปจุลณี ก่อนแล้วสมภาริพ ยังมี เมื่อชม เขาพูน่องอาจขึ้นปางแก้ว โทศแท้แท้ันบัว” Le Boulanger (1931: 48-49) ข้าหลวงฝรั่งเศสประจำลาว อธิบายเขตแดนของอาณาจักรล้านช้าง หลังพระเจ้าฟ้าจ๋มต้องเผชิญหน้ากับประมุขแห่งอาณาจักร ซึ่งที่สุดแล้วได้ยินยอมทำข้อตกลงและยอมรับการแบ่งอาณาเขตของสองอาณาจักรโดยใช้ลำน้ำที่แบ่งแยกดินแดนสองส่วน ดังนี้

...พระองค์เริ่มให้การสนับสนุนพันธมิตร. ท้าวคำยอแห่งเงินนิญ... ขยายอาณาเขตไปทางตะวันออก หัวเมืองทางใต้ของล้านช้างหลายเมืองมีอาณาเขตถึงเทือกเขาอานาม เช่นเมือง เมืองสอง (วังเวียง) เมืองม่วนหรือ คำม่วน เมืองหลวงหรือ ยมราช สามโพนหรือสะวันนะเขต ชาโปนหรือเซโปน มิลานหรือลาวบาว ... แม่น้ำคำเมืองไล หรือเมืองแฉง...

สมัยหลังอาณานิคม Mettariganond (2019: 63-72) ตั้งข้อสังเกตเนื้อหา กล่าวถึงการแบ่งอาณาเขตของผู้นำล้านช้างกับไตเวียดที่เขียนและเรียบเรียงสมัยอาณานิคมได้กลายเป็นแนวทางการระบอบอาณาเขตของลาวกับเวียดนาม ของ นักประวัติศาสตร์ลาวกับ นักประวัติศาสตร์ชาวลาวกับชาวไทย เช่น Viravong (1964) Manich Jumsai Na Ayuthaya (1971) และ Thongseub Suphamath (1979: 43-44)

นอกจากนั้น สองอาณาจักรยังปรากฏความสัมพันธ์ในรูปแบบพันธมิตรทาง เศรษฐกิจ มีข้อสังเกตว่า ดินแดนไตเวียด ที่ราบสูงเชียงขวางและล้านช้าง ยังเป็นพื้นที่ เชื่อมต่อกับมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญอันหลากหลายเป็นที่ต้องการ ของผู้คนในดินแดนทางใต้ (Li, 2010: 87-88) ควบคู่ไปกับเมืองหัวพันกับเมืองเชียง ขวางที่ส่งบรรณาการให้กับไตเวียด (Đại Việt sử ký toàn thư vol.I, 1998: 381)

อย่างไรก็ตาม เมื่อล้านช้างกับไตเวียดไม่สามารถประสานผลประโยชน์ ระหว่างกันได้จึงเกิดการปะทะตามแนวที่ราบสูงเชียงขวางซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่ ราบสูงอานาม ล้านช้างกับไตเวียดทำการแย่งชิงพื้นที่ชายแดนตะวันตก เชียงขวาง หรือ ที่ราบสูงเชียงขวาง หรืออาณาจักรพวน

ความขัดแย้งของล้านช้างกับไตเวียด

ความขัดแย้งของล้านช้างไตเวียดเกี่ยวข้องกับจีน ประวัติศาสตร์ความขัดแย้ง ของล้านช้างกับไตเวียดยังเกี่ยวข้องกับโอลาว หรือหัวพัน หรือชาเหนือ โป่นมาน หรือ เชียงขวาง หรือเมืองพวน หรือเจ็ญนิน

ล้านช้างใช้กลวิธีถ่วงดุลอำนาจของจีนกับไตเวียดในสมัยจักรพรรดิหย่งเล่อ แห่งราชวงศ์หมิงครองราชย์ ค.ศ. 1402-1424 ราชสำนักจีนได้เข้ามาปกครองไตเวียด ในช่วง ค.ศ. 1407-1428 ซึ่งเป็นสมัยคาบเกี่ยวของรัชกาลเจ้าสามแสนไทครองราชย์ ค.ศ. 1372-1416 กับเจ้าล้านคำแดงครองราชย์ ค.ศ. 1416-1428 เอกสารหมิงสี่คู่ (Wade, 2005) ช่วยอธิบายในช่วงทศวรรษที่ 1410 – 1420 จากเหตุการณ์เมื่อเลเหล่ย์ ผู้นำชาวพื้นเมืองต่อต้านการยึดครองของจีนในเขตลามเซิน ซึ่งหลบหนีการไล่ล่า ปราบปรามของจีนเข้าไปยังดินแดนลาว (ค.ศ. 1419) (Đại Việt sử ký toàn thư vol.I, 1998: 488-489) Le Boulanger (1931: 57) มองว่าในช่วงเวลานั้น ผู้ปกครอง

ล้านช้างช่วยเหลือกลุ่มกบฏไตเวียด เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับจีน ท้ายที่สุดเจ้าล้านคำแดง ทรยศต่อเลเหล่ย ให้ความช่วยเหลือจีนด้วยการผลักดัน ขัปไล่เลเหล่ยออกจากล้านช้าง

Phommachan et al (2000: 152) คือตัวอย่างการใช้ข้อดีตรงรับปัจจุบัน ด้วยการเชิดชูความสัมพันธ์ไตเวียดกับลาวที่เป็นรากฐานความสัมพันธ์แบบพิเศษรอบ ด้านของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับสาธารณรัฐสังคมนิยม เวียดนาม กล่าวถึง ในช่วง ค.ศ. 1417-1428 ชาวเวียดเริ่มต่อต้านการยึดครองของ ราชวงศ์หมิง ค.ศ. 1419 กองทัพลามเซิน (Lam Son uprising) ของเลเหล่ยต่อต้าน การกบฏที่ขุตรีตของราชวงศ์หมิงอยู่เขตเมืองหญุกฮัว (Thanh Hóa) ได้หลบหนีการไล่ล่า ของกองทหารจีนเข้าสู่เขตแดนลาวโดยผ่านดินแดนของชนกลุ่มน้อยแถบเชียงขวาง Phommachan et al (2000: 159-160) กล่าวถึงกองทัพราชวงศ์หมิงเข้าปราบปราม เจ้าแขวงฟานเหลียวได้ล่าถอยเข้าลาว ต่อมาได้ยึดเมืองเหงอาน (Nghê An) แต่ถูก ปราบปราม จึงไปตั้งมั่นในเขตงามเซา งามโพ (ฮาติง - Hà Tĩnh) ติดแดนลาว ประชาชนบรรดาเผ่าให้การช่วยเหลือฟานเหลียว ซึ่งเป็นทหารของลามเซิน

หลังชัยชนะของเลเหล่ยต่อกองทัพจีน ซึ่งนำไปสู่การก่อตั้งราชวงศ์เลใน ค.ศ. 1428 หลักฐานของไตเวียดชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองของราชวงศ์เลซึ่งประสบความสำเร็จ ในการต่อต้านจีนและฟื้นฟูความมั่นคงของอาณาจักรไตเวียดจากดินแดนลุ่มแม่น้ำแดง ตลอดถึงชายฝั่งทะเลตอนล่างได้อีกครั้ง เริ่มหันไปให้ความสนใจต่อดินแดนทาง ตะวันตกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำแดงตอนบนจนถึงชายแดนติดต่อกับมณฑลยูนนาน ของจีนซึ่งเป็นถิ่นฐานของชนพื้นเมืองไทลาว ที่ในเอกสารของไตเวียดเรียกว่า ชาวไอ ลาว (Ai Lao) ตลอดถึงเขตที่ราบสูงเชียงขวางอย่างต่อเนื่อง พงศาวดารมหาอาณาจักร เวียด ฉบับสมบูรณ์ หรือ *ไต่เหวียดสี่กั๊ ต่วนทือ* (Đại Việt sử ký toàn thư, vol.1, 1998: 306) ระบุถึงเหตุการณ์ใน ค.ศ. 1431 จักรพรรดิเลเหล่ยเข้าการปราบปรามกลุ่ม ชนพื้นเมืองบริเวณที่ราบสูงไปจนถึงชายแดนติดต่อกับจีนที่มีท่าทีไม่ยอมรับอำนาจใหม่ ของราชวงศ์เล ส่งผลให้พื้นที่เชียงขวางและไอลาวได้กลายเป็นรัฐบรรณาการของไต เวียด

ระหว่างทศวรรษที่ 1430 - 1450 เป็นช่วงเวลาที่ไม่ปรากฏรายละเอียด เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างล้านช้างกับไตเวียด แต่กลับเกิดประเด็นความขัดแย้ง ระหว่างไตเวียดกับชาวพื้นเมืองในหัวเมืองไทลาวบริเวณตอนใต้ของมณฑลยูนนานใน

จีน ที่ในเอกสารของไต่เวียดเรียกว่า ชาวโอลาว (Ai Lao) และชาวพวนหรือที่เอกสารไต่เวียดเรียกว่า โบน (Bón) ขนพื้นเมืองเหล่านี้พยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์กับไต่เวียด สลับกับการก่อกบฏ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่บริเวณดังกล่าวซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจจากจีนตอนใต้เข้าสู่ชายฝั่งทะเลบริเวณปากแม่น้ำแดงและอ่าวตังเกี๋ย นอกจากนี้ยังปรากฏว่าล้านช้างยอมรับอำนาจของไต่เวียดเหนือหัวเมืองพวน แต่ข้อมูลจากหลักฐานของไต่เวียดบ่งชี้ว่าล้านช้างอาจลอบขยายอำนาจเข้าไปในหัวเมืองพวน รวมทั้งอาจสนับสนุนชนพื้นเมืองไทลาวในหัวเมืองบริเวณตอนใต้ของมณฑลยูนนานให้คุกคามไต่เวียด ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ไต่เวียดเริ่มขยายอำนาจเข้าควบคุมพื้นที่ชายแดนตะวันตกเฉียงเหนือเป็นครั้งแรกนับแต่ก่อตั้งราชวงศ์เล

การขยายอำนาจอย่างจริงจังของไต่เวียดสู่พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงเหนือเริ่มขึ้นในรัชกาลจักรพรรดิเลทั้ญตง (ครองราชย์ ค.ศ. 1460 - 1497) หลักฐานของไต่เวียดระบุว่า ใน ค.ศ. 1467 จักรพรรดิเลทั้ญตงมีพระราชโองการให้ยกทัพไปตี โอลาว ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชนพื้นเมืองชาวไตที่อยู่ทางใต้ของมณฑลยูนนาน สาเหตุของการทำสงครามครั้งนั้นเป็นเพราะพวกโอลาวได้รุกรานชายแดนทางตะวันตกเฉียงเหนือของไต่เวียด (บริเวณจังหวัดฮึงฮว่าในปัจจุบัน) (*Đại Việt sử ký toàn thư vol.1*, 1998: 447) จากนั้นใน ค.ศ. 1469 จึงมีพระราชโองการให้ไปตีโบนมาน หรือ พวน แต่ไม่มีรายละเอียดสาเหตุของการมีพระราชโองการครั้งนั้น

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นได้เกิดเหตุการณ์ที่จามปาโจมตีชายแดนและชายฝั่งทางใต้ของไต่เวียด ทำให้จักรพรรดิเลทั้ญตงต้องมีพระบัญชาให้ไปทำสงครามใหญ่อย่างกระชั้นชิดและมีชัยชนะต่อจามปาอย่างเด็ดขาด นำไปสู่การผนวกยึดดินแดนของจามปาครั้งใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในการทำสงครามระหว่างสองอาณาจักรก่อนหน้า หลังจากเสร็จศึกจามปาในครั้งนั้นแล้ว กระทั่งใน ค.ศ. 1479 ไต่เวียดจึงเริ่มหันมาทำสงครามเพื่อปราบปรaml้านช้างอย่างจริงจัง

สรุปและอภิปรายผล

ความสัมพันธ์อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไต่เวียด ช่วง ค.ศ. 1353-1470 สะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของล้านช้างไต่เวียดในรัฐลุ่มน้ำโขง แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ศูนย์อำนาจจีน คือ ผู้ควบคุมระบบการเมืองของรัฐลุ่มน้ำโขง สมัยจารีต อาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียด ต่างเป็นรัฐบรรณาการของจีน แต่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของจีนอย่างเด็ดขาด อาทิ คราวเจ้าล้านคำแดงให้ความช่วยเหลือแม่ทัพเลเหล่ย์ที่หลบหนีกองทัพราชวงศ์หมิงเข้ามาในอาณาจักรล้านช้างในช่วงแรก ในช่วงปลายสงครามเย็นเมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามขัดแย้งกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเลือกข้างเวียดนาม และเป็นอริกับรัฐบาลกรุงปักกิ่ง กับจีนการติดต่อของอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียดตั้งแต่สมัยจารีตได้พัฒนาขึ้นในช่วงสมัยอาณานิคม กับสมัยหลังอาณานิคม ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์พิเศษแบบรอบด้านของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในกลุ่มประเทศสังคมนิยม

ประเด็นที่ 2 หลังสงครามเย็น รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ถ่วงดุลอำนาจเวียดนามจีน ซึ่งปรากฏในนโยบายการเปิดประเทศเพื่อการการลงทุน โครงการเส้นทางรถไฟ (Belt and Road Initiatives) ซึ่งยังสะท้อนให้เห็นการควบคุมระบบโลกของจีนที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยจารีต หรือสมัยโบราณ

ประเด็นที่ 3 ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่หัวพันและเชียงขวาง คือ ตัวละครหลัก ในการดำเนินความสัมพันธ์ฉันทมิตรของเวียดนามกับลาวปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างกับอาณาจักรไฉ่เวียดระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14 - 15 ถือได้ว่าส่งผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของดินแดนด้านตะวันออกของภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังการเสื่อมอำนาจของอาณาจักรพระนคร อาณาจักรไฉ่เวียดซึ่งก่อตั้งเป็นอาณาจักรอิสระตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 10 มีอิทธิพลต่อผู้คนและการควบคุมทรัพยากรของพื้นที่ตั้งแต่ตอนใต้ของจีน ลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางจนถึงชายฝั่งทะเล อาณาจักรล้านช้างถือกำเนิดในคริสต์ศตวรรษที่ 14 ทำให้ชาวไทลาวขึ้นมามีบทบาทในพื้นที่ดังกล่าว นำไปสู่การปะทะสังสรรค์กับไฉ่เวียด สะท้อนผ่านมิติทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองฝ่ายสะท้อนการสร้างสำนึกของความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติ การอุปถัมภ์ ก่อนแปรไปเป็นความขัดแย้งซึ่งเป็นผลจากการแข่งขันสร้างอำนาจและอิทธิพลต่อกันในเขตที่ราบสูงเชียง

ขวาง ถิ่นฐานของชาวพวน ซึ่งถือเป็นชัยภูมิสำคัญในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา

References

- Đại Việt sử ký toàn thư 2 vols.** (1998). [in Vietnamese]. Hà Nội: Nhà xuất bản Khoa Học Xã Hội.
- De Xieng Khouang, S. (1950). **Histoire du Royaume Phouane Par Chao Saignavong de Xieng Khouang 1950.** Traduction et notes du lieutenant Achard. Retrieved 2019, from <http://laophaen.free.fr/Dico/>.
- Jumsai Na Ayuthaya, Manich. (1971). **History of Laos.** Bangkok: Chalermnit.
- Khâm định Việt sử Thông giám cương mục 2 Vols.** (1998). [in Vietnamese] Hà Nội: Nhà xuất bản giáo dục.
- Le Boulanger, P. (1931). **Historie du Laos Française.** Paris: Plon.
- Li, T. (January 2010). “Chapter the Ming factor and the Emergence of the Viet in the 15th century.” pp.83-103. In Geoffrey Wade and Sun Laichen, eds. **Southeast Asia in The Fifteenth Century: The China Factor.** Singapore : National University of Singapore Press, Retried July 14,2021, from <https://www.researchgate.net/publication/248395427>.
- Lorrillard, M. (2001). D'Angkor au Lān Xāng: une révision des jugements. **Aséanie 7**, 19-33. doi : 10.3406/asean.2001.1706; http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/asean_0859-9009_2001_num_7_1_1706
- Marthieu, M. R. (1959). In Bréval de René, ed. In **Kingdom of Laos.** Pp.34-39. Saigon: France Asie.
- Mazuhara, Y. (2003). **The Economic History of Laos Lanxang.** [in Thai]. Bangkok: Pickanesh Printing Center.

- Mettariganond, D. (2019). **Laos-Vietnam Political Relationship, A.D.1353-1975**. [in Thai]. Khon Kaen: CERP.
- Nguyen, Q. W. (2014). **Vietnam: A Long History**. [in Thai]. Transl. Phetcahree Sumit. Bangkok: the Foundation Textbook of Humanities and Social Sciences.
- Phommacha, N. et al. (2000). **History of Laos: Ancient Epoch – Contemporary Period**. [in Lao]. Vientiane: State Publishing.
- Smith, Anthony D. (1991). **National Identity**. Reno University of Nevada Press.
- Stuart-Fox, M. (1997). **History of Laos**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Suphamart, T. (1979). **Phongsaeadan Lao** (Lao Chronicle). [in Thai]. Bangkok: Gurusapha Printing.
- Tonlerd, S. (1998). **Kaysone Phomvihane and the Development of Lao Socialism from 1975-1986 A.D.** [in Thai]. Master's Report for Graduate School. Southeast Asian History, Silpakorn University.
- Tuong, V. (2016, December). "State Formation on China's Southern Frontier Vietnam as a Shadow Empire and Hegemon." **HunaNetten**, 37, 39-65.
- Viravong, S. (1964). 2nd ed. **History of Laos**. New York: Paragon Book Reprint Corp.
- Vongkotlatana, K. (1952). **Phongsawadanmuangpgoun lamdabkasat muangphuan lae phooseubsakun B.E. 2495**. [in Lao]. Vientiane: Laphansamai.
- Wade, G. (2005). **Southeast Asia in the Ming Shu Lu: An Open Access Resource**. Retrieved October 9, 2020 from <http://epress.nus.edu.sg/msl/>.

Wikisource. (September 11, 2016) .**Phongsawadan Lanxang Prachum phongsawadan Part 1 2457 B.E.** (Lanxang Chronicle, Collected Chronicles, Part1, 1914). [in Thai]. Retrieved May 1,2021, from <https://th.wikisource.org/wiki/>.

Wikisource. (March 28,2020). **Phongsawadan muang luang phrabang tamchabhab teemeeu nai salaloukkhun 2460.** (Muang lung Prabang chronicle pf juror version 1918). [in Thai]. Retrieved May 1, 2021, from <https://th.wikisource.org/wiki/>.